

## ●● KRONIKK

# Sveitsisk jordbrukspolitikk – tilpasset fremtidens utfordringer?



Sveitsisk jordbruk har utvilsomt mange av de samme utfordringer som det norske jordbruket har. Likevel har Sveits reformert jordbrukspolitikken sin de siste 15 årene i en annen retning enn hva tilfellet har vært her til lands, skriver kronikkforfatteren.

I Sveits er det to gjennomgripende trender som har preget politikktutforming for jordbruket - fokuset på miljø og marked. Dette har blant annet gitt seg utslag i betydelige grønne støtteordninger og en beslutning om å avvikle kvoteordningen for melk.

Sveits er i likhet med Norge et høykostland med dertil høye produktjonskostnader for jordbruket, og matvareprisene er således høye sammenlignet med nabolandene. Jordbruket har likevel høy legitimitet i befolkningen både i Norge og Sveits, og i begge landene utgjør overføringene en viktig del av inntektene i jordbruket.

Til tross for de mange likhetene, har Sveits valgt andre løsninger for sine utfordringer for jordbruket enn hva Norge har gjort. De siste 15 årene har Sveits gjennomført tre betydningsfulle reformer, og sveitserne utformer nå den fjerde landbruksreformen, «Agrarpolitikk 2011».

Kongstanken bak reformene har hele tiden vært å skape et robust og fremtidsrettet jordbruk gjennom fokus på miljø og marked.

På slutten av 1980-tallet var jordbruket preget av intensiv drift, og det kom krav fra flere hold om at det måtte tas mer hensyn til miljøet. Samtidig stod systemet med statlige pris- og avsetningsgarantier for en rekke sentrale jordbruksvarer under press. Systemet var kostbart og lite markedsorientert. I samme tidsspenn foregikk forhandlingene og tilpasningene til en ny internasjonal handelsavtale, Uruguay-runden i Verdens handelsorganisasjon (WTO), og da var det hensiktsmessig å innføre produktjonsuavhengig støtte, som er definert som grønn og dermed uproblematisk i en WTO-sammenheng.

Samtidig forpliktet Sveits seg til kutt i gul boks (prisstøtte), og da var det greit å signalisere at de statlige pris- og avsetningsgarantiene gikk mot slutten. Dette var startskuddet for deregulering av det sveitsiske jordbruket.

I 1999 innførte Sveits sin første «Agrarpolitikk»-reform, AP 2002. Fra da av har målene for utviklingen av sveitsisk jordbrukspolitikk blitt vedtatt for 4 år av gangen. Som lovet på begynnelsen av 1990-tallet, fjernet AP 2002 de statlige pris- og salgsgarantiene, og markedsaktørene fikk langt større ansvar for å balansere markedet og etterkomme forbrukernes preferanser. Prisene skulle ned, og markeds- og prisstøtten ble kuttet kraftig. Bonden skulle imidlertid ikke bli skadelidende. Prisnedgangen skulle kompenseres gjennom mer grønn direkte støtte. Denne produktjonsuavhengige støtten ble nå delt inn i to bolker, en generell direkte støtte og en miljørettet direkte støtte.

Den generelle direkte støtten er betaling for at bonden ivaretar hensyn som er nedfelt i den sveit-

siske grunnloven, nemlig matvaresikkerhet, biologisk mangfold, kulturlandskap og bosetting. Under den generelle direkte støtten gis det arealstøtte og støtte til hold av grovførkonsumerende husdyr. Det er imidlertid strenge krav til motytelser for å få direkte støtte. Kravene til blant annet jordpleie er i realiteten så strenge at de ikke er noe reelt alternativ å legge ned produksjonen. Sveitserne har med andre ord klart å innføre en støtte som i terminologien skal være produktjonsuavhengig, men som krever produksjon når en går den etter i sømmene.

Hvis en sveitsisk bonde vil drive enda mer miljø- eller dyrevennlig enn det minimumskravene under den generelle direkte støtten tilsier, gis det støtte til dette under den miljørettede direkte støtten.

I AP 2007 ble miljømålene for jordbruksnæringen ytterligere spisset. Liberaliseringstakten ble skrudd nok et hakk opp i denne reformen. Det kom klare uttrykk i beslutningen om å avvikle kvoteordningen for melk. Mellom 2006 og 2009 skulle kvotesystemet gradvis fases ut.

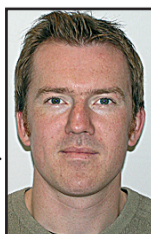
Fra og med 1. juni 2007 ble det innført full frihandel med ost mellom Sveits og EU, og kvoteavviklingen må sees som ett av flere tiltak for å gjøre den sveitsiske melkebonden konkurransedyktig med EU-bonden.

Økt konkurransekraft er en av nøkkelfaktorene også i AP 2011-reformen, som er gjeldende fra 2008 til utgangen av 2011. Denne reformen flytter midler fra pris- og markedsstøtte til direkte støtte. Innen 2009 skal eksportstøtten fases helt ut, og den interne markeds- og prisstøtten skal halveres. Dette skal skje uavhengig av utfallet av Doha-runden (WTO).

Sveits har med andre ord lagt et løp for jordbrukspolitikken, hvor det satses på at miljø og liberalisering skal gjøre dem rustet til å møte fremtiden. I Norge er det en uttalt politikk at det ikke vil bli gjort noen store grep før en vet utfallet av WTO-forhandlingene. Om det er Norge eller vår G-10 allierte, Sveits, som er den lureste i klassen, får vi svaret på først om noen år.

Åge Klepp

Prosjektleder Landbrukets Utredningskontor



## ●● KLIPP

## Jordvern ikkje alt

- Jordvernet står sterkt, men det er samstundes viktig at vi har sentrumsnære tomter å tilby innbyggjarane våre.

(Ordførar Rune Øygard, Vågå, kommenterer i avisa Fjuken at fylkeslandbruksstyret har opna for utbygging av bustad- og næringsføremål på Brustugu og Brumoen)



## Korttenkt

Dyrket og dyrkbar mark har lenge vært under hardt press. Likevel er det først de siste årene at arealet avsatt til matjord og kulturbeite er blitt vesentlig redusert i Norge. Derfor roper landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen et varsku. Det gjør vi også. Vi mener det er svært korttenkt å gjøre vold på grunnlaget for en norsk matproduksjon.

(Leder i Bergens Tidende)

## Ingen grunn til bekymring

- Bekymringen knyttet til global matproduksjon og klima er ikke troverdig i en nasjonal sammenheng. En nedgang i dyrket areal i Norge på 0,7 % de siste fem årene bør ikke skremme noen. Sett opp mot nedgangen i antall bruk i samme periode er mengden dyrket areal og mengden produsert mat forbausende stabil.

(Landbrukspolitisk talsmann for Høyre, Torbjørn Hansen, til Bergens Tidende)

## Ingen konflikt

- Raps til biodrivstoff er ikke i konflikt med matproduksjon for produksjonen doubles.

(Geir H. Ingeborgrud hos biodieselleverandøren BV Energi, Hamar, til Hamar Arbeiderblad)

## Sats på energi fra skogen

- Norge som olje- og gassprodusent settes i et dårlig lys i klimasammenheng. Dette kan vi bedre på ved storstilt satsing på fornybare energikilder. Bioenergi fra skogen er energikilden vi lettest kan ta i bruk.

(Daglig leder Halvor Western, Skogselskapet i Oslo og Akershus, i Romerikes Blad)

## Kunstig lave kornprisanslag

- EU sier at kornprisene skal opp 30-50 prosent de neste årene, men dette er kunstig lave anslag for å holde panikken nede. Jeg tror vi vil få se det dobbelte.

(Baker Øystein Løvlie, Godt Brød, til Bergens Tidende)

## Bare et lite stykke Norge

Statsminister Jens Stoltenberg og andre regjeringstopper vet at grasrota i Senterpartiet – i alle fall i Buskerud – vil rope høyt og protestere heftig en liten stund. Det har de kalkulert med. Men de vet også at støyen kommer til å legge seg, parallelt med at SV har fått en gevinst som kan stilne noen av de verste uokråkene på den fløyen. Dette er en fattig trøst for grunneierne i Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal, men en simpel realitet i den utfordrende balansegangen det er å holde alle gjennomsnittlig fornøyd i et maktsamarbeid. For når alt kommer til alt – og øynene som ser befinner seg i regjeringsskivalet, og ikke i skogkanten – dreier dette seg bare om et lite stykke Norge.

(Lederkommentar i Bygdeposten til fredingen av Trillemarka)

## Forsøplende naturvernerne

- De såkalte naturvernerne som har engasjert seg her, vet knapt hva dette går ut på. De har ikke kunnskap om naturen i det hele tatt. Det var jo fullt av søppel i skogen, etter at de hadde vært her og demonstrert.

(Bonde Oddvar Tonby, Sigdal, til Bygdeposten etter vernevedtaket for Trillemarka)

## Rimelig kompromiss

Sp-leder Aslaug Haga karakteriserer dette som et nederlag for partiet. Det må hun gjerne, men vedtaket ligner mer et rimelig kompromiss, særlig når kompensasjonen for vernet regnes med.

(Lederkommentar i Smaalenenes Avis til vernevedtaket for Trillemarka)

## Positive ringvirkninger

- Jeg glemmer aldri 24. februar 2006. Da sto vi plutselig midt oppe i det som ble E.coli-saken.

Men i ettertid ser vi at en krise også kan gi positive ringvirkninger i en organisasjon. Vi skulle brukt mange år som ledere for å få tilsvarende gjennomslag for budskapet om at kvalitet og hygiene er alfa og omega i en næringsmiddelbedrift.

(Tidligere konsernsjef i Gilde Norsk Kjøtt, Axel Krogvig, til avisa Østlendingen)

